

Innst. 68 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:116 S (2015–2016)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Liv Signe Navarsete, Magne Rommetveit, Terje Breivik, Geir Sigbjørn Toskedal og Audun Lysbakken om å sikra alle elevar i grunnskulen rett til opplæring på hovudmålet sitt

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringa utreie ei endring av opplæringslova § 2-5 og andre moglege tiltak som kan sikra elevar på ungdomsskulen rett til opplæring på hovudmålet og rett til å høyre til ei eiga målformgruppe, og komme tilbake til Stortinget på eigna måte.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Christian Tynning Bjørnø, lederen Trond Giske, Martin Henriksen, Tone Merete Sønsterud og Marianne Aasen, fra Høyre, Henrik Asheim, Norunn Tveiten Benestad, Kent Gudmundsen og Kristin Vinje, fra Fremskrittspartiet, Lill Harriet Sandaune og Bente Thorsen, fra Kristelig Folkeparti, Anders Tyvand, fra Senterpartiet, Anne Tingelstad Wøien, fra Venstre, Iselin Nybø, og fra Sosia-

listisk Venstreparti, Audun Lysbakken, viser til representantforslaget «om å sikra alle elevar i grunnskulen rett til opplæring på hovudmålet sitt».

Komiteen viser til Språkmeldinga, St.meld. nr. 35 (2007–2008), der det understrekes at det er et overordnet mål i språkpolitikken å sikre det norske språket, bokmål og nynorsk, sin posisjon som et fullverdig samfunnsbærende språk i Norge. Komiteen understreker at å sikre at nynorsk, som det minst brukte skriftspråket, har gode rammevilkår i grunnskolen er en viktig politisk oppgave.

Komiteen viser til at dagens ordning etter opplæringsloven § 2-5 innebærer at når minst ti elever på et av klassetrinnene 1–7 i en kommune ønsker skriftlig opplæring på et annet hovedmål enn det kommunen har vedtatt som hovedmål ved den enkelte skole, har de rett til å tilhøre en egen målformgruppe. Retten gjelder så lenge det er minst 6 elever igjen i denne gruppen. Komiteen viser til at forslagsstillerne foreslår at denne ordningen bør utvides til å gjelde alle 13 klassetrinn i grunnskolen.

Komiteen viser til at Noregs Mållag har regnet ut at det er om lag 46 kommuner i Norge i dag med ungdomsskoler der tallet på nynorskelever er så stort at de etter loven ville ha rett til å gå i en egen elevgruppe om dagens ordning også gjaldt 8.–10. klasse. Komiteen viser videre til den såkalte Odda-modellen, der kommunen sikrer at de som har hatt opplæring i nynorsk i barneskolen, får fortsette med dette på ungdomsskolen ved å ha egne bokmålsklasser og egne nynorskklasser. Komiteen viser til at overgangen mellom barneskolen og ungdomsskolen er en overgang der det ofte skjer et språkskifte, og at erfaringene fra Odda tyder på at muligheten til å velge nynorsk undervisning også i ungdomsskolen kan redusere dette språkbyttet.

Komiteen viser til at kunnskapsministeren, i sin vurdering 14. oktober 2016 av representantforsla-

get, forsvarer dagens regelverk og anser at det må være opp til den enkelte kommune å avgjøre om den vil utvide dagens ordning i barneskolen til også å gjelde i ungdomsskolen. Komiteen merker seg at regjeringen vil utrede behovet og kostnadene ved å innføre en ordning som tilsvarer Odda-modellen, nasjonalt i løpet av våren 2017.

Komiteen viser for øvrig til representantforslaget og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en endring av opplæringslova § 2-5 og andre mulige tiltak som kan sikre elever på ungdomsskolen rett til opplæring på hovedmålet og rett til å tilhøre en egen målformgruppe, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, er bekymret over frafallet i andel nynorskbrukere i de såkalte randsonene for nynorsk, det vil si fylkene Hedmark, Oppland, Telemark, Agder-fylkene, Rogaland og Hordaland. Det som kjennetegner disse områdene, er at det er en andel elever som går på barneskole med nynorsk som undervisningsmål, men som skifter til bokmål når de begynner på ungdomsskolen eller en videregående skole som ligger i lokale sentra der bokmål er det vanlige skriftspråket, eller der bokmålsbrukere er i flertall.

Flertallet viser til undersøkelsen fra PROBA Samfunnsanalyse (Rapport 2014 – 07), der elevene blant annet kan fortelle at de møter mindre og mindre nynorsk utover i skoleløpet. Med dette følger at de påvirkes mer og mer av bokmål, både i dialekt og når de skriver. Overgangen fra ren nynorsk skole til en blandet skole ser ut til å virke forsterkende på denne prosessen.

Flertallet viser videre til at elevene som har holdt på nynorsk som hovedmål, opplever utfordringer knyttet til å skrive godt nynorsk når det meste de leser, er bokmålstekster. Rapporten fra PROBA Samfunnsanalyse viser at blant elevene som hadde byttet til bokmål, var det få eller ingen som trodde de kom til å bytte tilbake til nynorsk.

At nynorskens stilling i undervisningen er presset, viser dette utdraget fra rapporten:

«Elevene møter lite nynorsk på skolen. På ungdomsskolen prøver norsklærerne å gi inntil halvparten av all tavleundervisning og utdelt materiale på nynorsk. På de videregående skolene vi besøkte er det ulikt hvor mye nynorsk norsklærerne inkluderer i timene sine. I noen tilfeller møter elevene bare nynorsk som sidemålsundervisning (også elever som har nynorsk som hovedmål). Enkelte lærere som selv har nynorsk som hovedmål, et par på hver av de tre

skolene vi besøkte, bruker konsekvent nynorsk i undervisningen også i andre fag enn norsk. Utover dette er undervisningen, det vil si tavleundervisning og utdelt materiale, på bokmål. Inntrykket er at lærere i andre fag enn norsk har liten oversikt over hvem som er nynorskelever.»

Flertallet mener disse funnene understreker hvor viktig det er at elevenes rettigheter styrkes, og at elevenes rett til å gå i egne målformgrupper utvides til hele grunnopplæringen.

Flertallet viser til GSI-statistikk som viser andelen språkskifte blant elevene gjennom skoleløpet. I Telemark skjer det største frafallet i løpet av grunnskolen. Blant elevene som startet på 1. trinn i Telemark høsten 2001, var 17 pst. nynorskelever. Ved starten av 10. trinn høsten 2010 var andelen falt til 9 pst., og på videregående våren 2013 var den 6 pst. Det betyr at andelen nynorskelever falt med nær 8 prosentpoeng i løpet av grunnskolen. I de andre fylkene, inkludert Møre og Romsdal, ser en et frafall i andel nynorskelever både i løpet av grunnskolen og ved oppstart eller i løpet av videregående skole. Sogn og Fjordane er det eneste fylket som ikke har en nevneverdig reduksjon i andel nynorskelever i løpet av grunnskolen (-1 prosentpoeng), selv om andelen nynorskelever på videregående skole er lavere også her.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen utrede en endring av opplæringslova § 2-5 og andre mulige tiltak som kan sikre elever på ungdomsskolen rett til opplæring på

hovedmålet og rett til å tilhøre en egen målformgruppe, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

II

Dokument 8:116 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Liv Signe Navarsete, Magne Rommetveit, Terje Breivik, Geir Sigbjørn Toskedal og Audun Lysbakken om å sikra alle elevar i grunnskulen rett til opplæring på hovudmålet sitt – vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 15. november 2016

Trond Giske

leder

Anders Tyvand

ordfører

